

Talousennuste 2005–2006

Vauhdittunut vientiylläpitää talouskasvua

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa Suomen melko voimakkaan talouskasvun jatkuvan viennin ja myös investointien ansiosta. Kokonaistuotanto lisääntyy tänä vuonna 3,6 ja ensivuonnakin 3,3 prosenttia.

**Palkansaajien
tutkimuslaitos**

Merja Kauhanen
Eero Lehto
Ilpo Suoniemi
Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 22.3.2005

Tuotannon kasvuvauhti nopeutui viime vuoden jälkipuoliskolla niin, että Suomen kokonaistuotanto kasvoi koko vuonna 3,7 prosenttia, eli 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin mitä Palkansaajien tutkimuslaitos oli elokuussa ennustanut. Varsinkin viennin loppuvuoden kasvu oli yllättävän ripeää. Tänä sekä ensivuonna vienti ja sen piiriin kuuluvan teollisuuden tuotanto

kasvaa edelleen nopeasti. Myös yksityiset investoinnit tukevat talouskasvua. Maailmantalouden kasvu on edelleen nopeaa mutta hidastuu jatkossa vähitellen. Ensi vuonna Euroopan talouskasvun nopeutuminen kuitenkin kompensoi muualla tapahtuvan kasvun hidastumisen vaikutukset ulkomaankauppaamme. Maltillisen tuloratkaisun ja aiempaa pienempien veronkeven-

Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennusteryhmään kuuluvat Eero Lehto, Merja Kauhanen, Ilpo Suoniemi ja Heikki Taimio.

nysten vuoksi kotitalouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyvät jonkin verran hitaammin kuin edellisvuosina, mikä osaltaan hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua tänä ja ensi vuonna. Veroalennukset rajoittavat osaltaan mahdollisuuksia lisätä julkisia menoja. Huolimatta kulutuksen kasvun hidastumisesta kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 3,6 prosenttia ja ensi vuonnakin 3,3 prosenttia. Tämän vuoden osalta kokonaistuotantoennustemme on sama kuin viime elokuussa.

Euroalueen kasvu nopeutuu ensi vuonna

Euroalueen kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna 2 prosenttia. Viime vuoden loppua kohden viennin veto alkoi hiipua ja vastaavasti tuonti ja kotimaisen kysyntä alkoivat voimistua. Kotimaisen kysynnän vetoapu jäi kuitenkin verraten vaatimattomaksi. USA:n ja Aasian talouskasvun hidastuminen sekä euron vahvistunut dollarikurssi hidastavat euroalueen viennin kasvua myös tänä ja ensi vuonna. Tämän vas-

tapainoksi yksityiset investoinnit kuitenkin vauhdittuvat ja vuoden loppua kohti myös yksityinen kulutus piristyy. Euroalueen kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 1,9 prosenttia viime vuodesta. Kasvun selvä nopeutuminen ensi vuonna 2,5 prosenttiin aiheutuu pääosin yksityisen kulutuksen lisääntymisestä.

Euroalueen sisällä eri maiden kehitys on ollut kaksijakoista. Kun pienten maiden ja Ranskankin talouskasvu on

saanut apua myös kotimaisesta kysynnästä, niin Saksan kasvu on nojautunut yksin vientiin. Saksassa asiantuntijoiden käsitykset hitaan kasvun syistä ja kasvua tukevan politiikan sisällöstä ovat alkaneet erilaistua. Yhä enemmän kiinnitetään huomiota siihen, että yksinomainen huoli kustannustasosta, joka on jopa alentanut teollisuuden yksikkökustannuksia toisin kuin muualla Euroopassa, on toisaalta heikentänyt kotitalouksien ostovoimaa ja sitä kautta rajoittanut työllisyyden lisääntymiseen perustuvan talouskasvun mahdollisuuksia. Talouspolitiikasta käyty kiistely on samalla heikentänyt kotitalouksien luottamusta. Tämä on lamauttanut kotimarkkinoiden kysyntää. Hintakilpailukyvyyn vahvistamiseen perustuvan politiikan ongelmia vain lisää se, että vientimenestys, joka kasvattaa Saksan USA:n kaupan ylijäämää, pyrkii nostamaan euron arvoa dollareissa ja sitä kautta mitätöimään kustannusten alentamisen kilpailukykyvaikutusta.

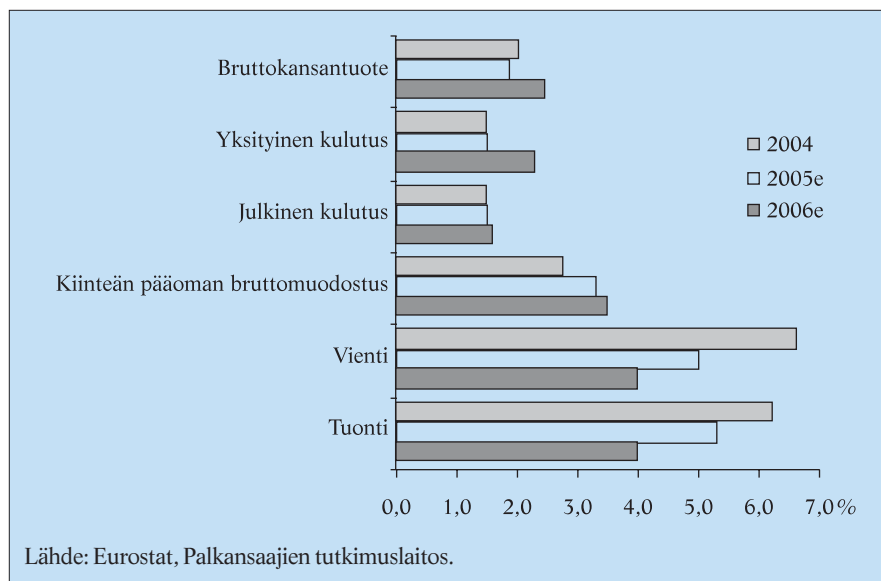
Euroalueen ulkopuoliset EU-maat, joihin kuuluvat EU:n uusien jäsenmaiden ohella Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska, kasvavat euroaluetta huomattavasti nopeammin. Suomen kannalta on merkityksellistä, että Ruotsin talouskasvu pysyy verraten nopeana, 3 prosentin vuosivauhdin tuntu-
massa.

*Taulukko 1.
Kansainvälinen talous.*

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2004	2005e	2006e
Yhdysvallat	4,4	3,7	3,3
Euro-12	2,0	1,9	2,5
Saksa	1,7	1,4	2,1
Ranska	2,4	2,4	2,8
Italia	1,3	1,2	2,1
EU25	2,3	2,1	2,6
Ruotsi	3,7	3,2	3,0
Iso-Britannia	3,1	2,5	2,6
Japani	4,2	1,5	2,0
Venäjä	7,1	6,5	6,0
Kiina	9,5	8,5	7,5

Lähde BEA, IMF, OECD, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Kuvio 1.
Euroalueen taloudellinen kehitys.

Yksityisen kulutuksen hiipuminen jarruttaa USA:n kasvua

USA:n kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna 4,4 prosenttia edellisvuodesta. Tänä vuonna kasvu hidastuu 3,7 prosenttiin. Hidastumisen saa aikaan yksityisen ja julkisen kulutuksen hiipuminen. Yksityisten investointien voimakas kasvu ei riitä kumoamaan tätä vaikutusta. Dollarin heikentyminen suhteessa euroon on myös lisännyt USA:n kilpailukykyä suhteessa Eurooppaan. Mutta dollarin eurokurssin tähänastinen heikentyminen ei riitä kaventamaan USA:n kauppataaseen alijäämää, koska lähes koko Aasia seuraa dollaria. Kotitalouksien heikentynyt rahoitusasema yhdessä nousevien korkojen kanssa vaimentavat yksityistä kulutusta myös ensi vuonna. Talouskasvu hidastuu 3,3 prosenttiin. Talouskasvun hidastuneen kuitenkin hallitusti. Paraneva työllisyys ylläpitää kuluttajaluottamuksen kohtuullisena eikä piintyvä ulkomaankaupan ja julkisen talouden vaje johda pitkien korkojen niin jyrkään nousuun, että se halvaannuttaisi talouskasvun.

Japanin kasvu edelleen hidastua

Japanin kokonaistuotanto kasvoi riipeästi vielä viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Tämän jälkeen kasvu tyrehtyi ja kokonaistuotanto jopa supistui viime vuoden kolmena jälkimmäisenä vuosineljänneksenä. Koko viime vuoden kasvu jäänee 3 prosenttiin. Tämän vuoden kasvunäkymät ovat aiempaa heikommat. Vaikka viennin kasvu nopeutuu, ei heikohko kuluttajaluottamus viittaa siihen, että yksityinen kulutus piristyi merkittävästi. Japanin kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 1,5 prosenttia ja ensi vuonna kasvu nopeutuu 2 prosenttiin.

Korkea öljyn hinta ylläpitää kasvun edellytyksiä Venäjällä

Venäjän kokonaistuotanto kasvoi maan tilastokeskuksen alustavan tiedon mukaan 7,1 prosenttia 2004. Öljyn kallistuminen paisutti Venäjän viennin arvon 34 prosentin kasvuun. Samalla tuontikin kasvoi riipeästi, noin 26 prosenttia viime vuodesta. Tuonnin

arvo jäi kuitenkin vain 52 prosenttiin viennin arvosta. Vahva ulkomaankauppa on myös vahvistanut julkista taloutta ja sen mahdollisuuksia tukea investointeja infrastruktuuriin ja julkisiin palveluihin. Korkeana pysyvä öljyn hinta pitää yllä edellytyksiä talouskasvun jatkumiselle nopeana ja sille, että valtio myös toteuttaa suunnitelmansa vahvistaa infrastruktuuria mitavalla investointiohjelmalla. PT ennustaa, että Venäjän talous kasvaa tänä vuonna 6,5 prosenttia ja ensi vuonna 0,5 prosenttiyksikköä vähemmän.

Kiinan investointiaste alenee

Kiinan kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna 9,5 prosenttia edellisvuodesta. Yksityisten investointien 26 prosentin kasvu nosti investointien osuuden kokonaistuotannosta jo lähelle 45 prosenttia. Investointiaste on noussutkin lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 1990 lähtien kotitalouksien kulutuksen kansantulo-osuuden kustannuksella. Viiranomaispäätöksin ja korkoa nostamalla investointien kasvuvauhtia hidastetaan merkittävästi jo tämän vuoden aikana. Investointien hidastuessa kokonaistuotannon kasvu alenee 8,5 prosenttiin tänä vuonna ja 7,5 prosenttiin ensi vuonna.

Korkeasta investointiasteesta huolimatta Kiina on onnistunut pitämään kauppataaseensa lievästi ylijäämäisenä. Tämä kieli poikkeuksellisen vahvasta hintakilpailukyvästä. Kiinan valuuttaa pidetäänkin yleisesti, arviointitavasta riippuen, 10–30 prosenttia aliarvostettuna. Käytännössä Kiinan valuutta, renminbi, on ollut sidottuna dollariin jo vuodesta 1994 lähtien hyvin kapean vaihteluvälin puitteissa. Näyttää siltä, että Kiinan talouskasvun aggressiivisin vaihe, jolle on ominaista korkea investointiaste ja ulkomaankaupan hintakilpailukyvyyn pitäminen vahvana, on lähestymässä loppuaan. Koron nostot eivät juuri rajoita yksityisen ja julkisen kulutuksen kasvua. Mutta yksityisen kulutuksen kasvu ei riitä kumoamaan investointien odotettavissa olevan hi-

dastumisen vaikutusta kokonaistuotannon kasvuun.

Korkoero USA:n ja Euroopan välillä suurenee

USA:n keskuspankki on asettanut itselleen epävirallisen tavoitteen, jonka

mukaan pohjainflaation pitäisi pysyä 1,5–1,75 prosentin vaihteluvälillä. Painopisteen siirtyminen inflaation hillintään, keskuspankin verraten optimistinen arvio talousnäkymistä sekä selvät viittaukset siihen, että korkoa nostetaan myös jatkossa, merkitsevät sitä, että keskuspankki jatkaa koronnostoja. Ohjauskorko nostettiin tammi-

kuussa 2,5 prosenttiin ja on ilmeistä, että jo vuoden lopulla se on 4 prosentissa.

Euroalueen kuluttajahinnat olivat öljyn hinnan nousun vaikutuksesta viime vuoden lopussa 2,4 prosenttia korkeammat kuin vuotta aiemmin. Tammi-kuussa kuluttajahintainflaatio hidastui kuitenkin 1,9 prosenttiin. Helmi-

Gloaalitalous ja uusien maiden kilpailukyky

Länsi-Euroopassa on kasvavassa määrin kiinnitetty huomiota työvoimakustannusten hillintään, jotta alue pystyisi vastaamaan globaalin kilpailun haasteeseen. Länsimaiden korkean kustannustason vuoksi teollisia työpaikkoja siirtyy jatkuvasti matalan kustannustason alueille. Oheinen tarkastelu osoittaa, että matalapalkkamaiden yksikkötyökustannukset ovat kuitenkin lähenty-mässä länsimaista kustannustasoa ja että tämä kehityssuuntaa johtuu palkkatason nopeahkosta noususta matalan palkkatason maissa.

Nimelliset työvoimakustannukset ovat nousseet vanhoissa EU-maissa, Japanissa, Etelä-Koreassa ja USA:ssa huomattavasti hitaammin kuin EU:n uusissa jäsenmaissa, Venäjällä tai Kiinassa. Saksassa ja Japanissa työvoimakustannukset ovat polkeneet paikallaan. Hintakilpailukykyä ilmaisevien suhteellisten yksikkötyökustannusten kehitysmääräytyy myös tuottavuuden muutoksen ja valuuttakurssien perusteella. Pelkästään nimellisten työvoimakustannusten viimeaikaisen kehityksen perusteella näyttää yhtä kaikki siltä, että nopeasti kehittyvien matalien työvoimakustannusten maiden ja korkeiden työvoimakustannusten maiden välinen ero hintakilpailukyvyssä olisi kaventumassa.

EU:n uusissa jäsenmaissa työn tuottavuus kohosi viime vuonna 3–6 prosenttia. Vain Puola paransi hintakilpailukykyään vanhoihin EU-maihin nähden. Muualla uusissa EU-maissa suhteelliset yksikkötyökustannukset nousivat huomattavasti nopeammin kuin vanhoissa EU-maissa. Sillä perusteella, että työn tuottavuus nousi Venäjällä noin 8 prosenttia viime vuonna, nousivat yksikkötyökustannukset siellä huomattavasti enemmän kuin Länsi-Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa. Ilmeisesti tämä sama kehitys on vallalla myös

muualla EU:hun vielä toistaiseksi kuulumattomassa Itä-Euroopassa.

Mitään valuuttakurssin heikkenemisestä koituvaa kilpailukykyetua eivät EU:n uudet jäsenmaat ole viime aikoina saaneet suhteessa euromaihin. Esimerkiksi Puolan, Tsekin, Slovakian ja Unkarin valuutat jopa vahvistuivat suhteessa euroon viime vuonna. EU:n uudet jäsenmaat suuntautuvat myös Euroopan rahaliiton jäsenyyteen. Viro, Liettua ja Slovenia ovat jo liittyneet ERMII -järjestelmään, ja niiden odotetaan ottavan euron käyttöön jo vuoden 2007 alussa. Muut maat liittyvät rahaliittoon myöhemmin.

Kiinan teollisuustuotanto kasvoi viime vuonna noin 17 prosenttia. Koska teollisuuden työllisyys Kiinassa vähentyi, kohosi työn tuottavuus tätäkin enemmän, noin 20–25 prosenttia. Tämä viittaa yhdessä aliarvostettuna pysyneen renminbin kurssin kanssa siihen, että Kiina olisi vain lisännyt hintakilpailukykyään suhteessa länsimaihin. Kiinan niin kuin myös muiden nopeassa rakennemuutoksessa olevien maiden kohdalla on muistettava, että tuottavuuden nopea koko kansantalouden mitassa tapahtunut nousu johtuu pääosin rakennemuutoksesta, jossa entistä valtiojohtoista teollisuutta lopetetaan tai siirretään uuteen omistukseen ja tilalle tulee kokonaan uutta yritystoimintaa. Niinpä on ilmeistä, että länsimaisessa omistuksessa olevien ja muiden modernien tuotantoyksiköiden tuottavuus ei Kiinassa-kaan kehity oleellisesti nopeammin kuin länsimaissa. Toki paikallisen infrastruktuurin, siihen kuuluvan logistiikan, ja toisaalta työvoiman laadun ja kokemuksen parantuminen voi johtaa länsimaita tuntuvasti nopeampaakin tuottavuuden nousuun. Mutta kun työvoimakustannukset nousevat selvästi yli 10 prosentin vuosivauhtia, on ilmeistä, että länsimaiselle tuotannolle vaihtoehtoisen paikallisen tuotannon yksikkötyökustannukset nousevat Kiinassakin länsimaita vauhtia nopeammin.

Työntekijän keskimääräisen nimellispalkan muutos vuonna 2004.

Maa	Muutosprosentti edellisestä vuodesta
EU ¹	
Iso-Britannia	3,4
Euroalue	1,9
Saksa	0,9
Suomi	3,7
Viro	8,6
Latvia	11,1
Liettua	5,9
Puola	1,5
Tseki	10,4
Slovakia	4,3
Unkari	8,5
Muu OECD ²	
USA	4,1
Japani	-0,3
Etelä-Korea	2,6
Venäjä ³	22,9
Kiina, kaupungit keskimäärin ⁴	14,5
Kiina, kaupunkien yksityiset ⁴	9,2

¹ EU-maiden luku kuvaa työvoimakustannusindeksin vuosimuutosta vuoden 2004 3. neljänneksellä. Lähde: Eurostat.

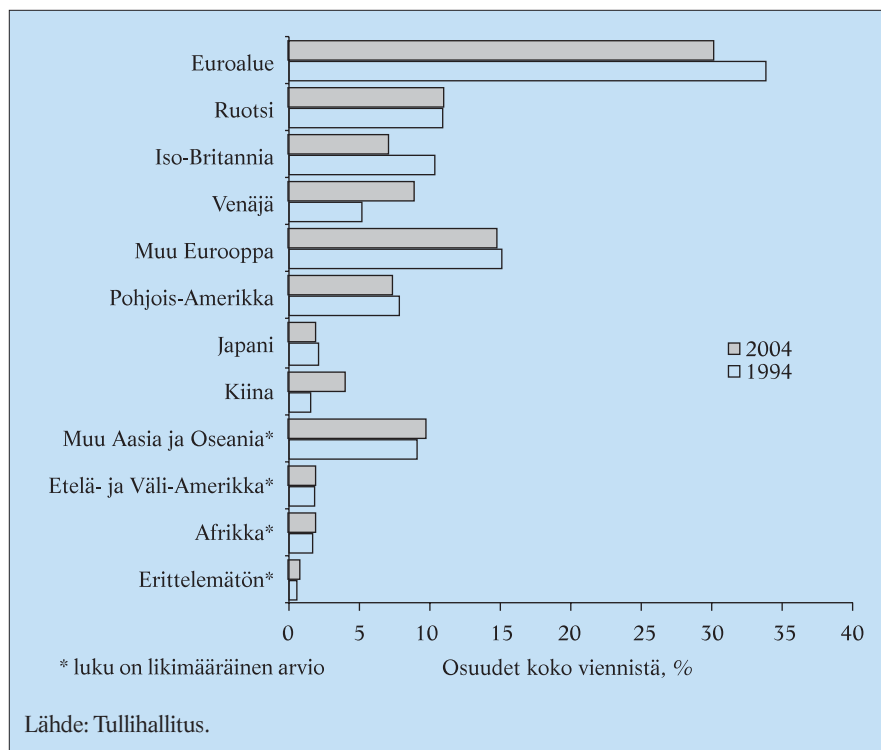
² Työntekijän keskipalkan muutosta yrityssectorissa. Lähde: OECD Economic Outlook 2004/2.

³ Keskimääräisen nimellispalkan muutos. Lähde: Federal State Statistics service.

⁴ Lähde: National Bureau of Statistics of China.

Venäjä, Kiina ja itse asiassa koko muu Aasia ovat toisaalta vahvistaneet hintakilpailukykyään suhteessa euroalueeseen sitä kautta, että niiden valuutat ovat olleet sidoksissa dollariin. On kuitenkin odotettavissa, etteivät valuuttakurssimuutokset enää merkittävästi vahvista näiden kilpailukykyä tulevina vuosina.

Kuvio 2.
Suomen vienti maaryhmittäin ja maittain vuosina 1994 ja 2005.

kuussa inflaatio on taas hieman nopeutunut energian uudelleen kallistumisen seurauksena. Inflaatiovauhti on kuitenkin sovittautumassa EKP:n 2 prosentin tavoitetasoon, kun öljyn tynnyrihintakin alenee vuoden lopulla takaisin alle 50 dollarin.

EKP:n analyysin mukaan hitaahko talouskasvu ja siihen liittyvä maltillinen palkkojen nousu pitävät inflaation siedettävän hitaana eikä taloudessa ole sellaisia öljyn hinnasta riippumattomia hintoja nostavia tekijöitä, jotka lähikuukausina vaarantaisivat rahapolitiikan edellyttämän hintavakauden. Vuoden jälkipuoliskolla nopeutuva talouskasvukin on hallittua eikä sinänsä vaaranna hintavakauden tavoitteen toteutumista. Palkansaajien tutkimuslaitoksen korkoennuste perustuukin näkemykseen, jonka mukaan EKP lykkää koronnostoa verratien pitkään. Vasta aivan vuoden lopulla se nostaa koron 0,25 prosenttiyksikköä. Ensi vuonna korkoa nostetaan jo reippaammin. Vuosikeskiar-

vona se kohoaa 0,6 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

USA:n ja Euroopan välisen korkojen eron suureneminen vähentää osaltaan USA:n vaihtotaseen vajeen ai-

Taulukko 2.
Kysynnän ja tarjonnan tase.

	2004 Mrd. €	2004 Määrän prosenttimuutos	2005 ^e	2006 ^e
Bruttokansantuote	149,7	3,7	3,6	3,3
Tuonti	47,2	4,8	4,0	3,4
Kokonaistarjonta	196,9	3,9	3,7	3,3
Vienti	55,6	3,5	5,0	5,3
Kulutus	111,0	2,9	2,6	2,4
– Yksityinen kulutus	77,4	3,2	2,8	2,6
– Julkinen kulutus	33,5	2,1	2,0	1,8
Investoinnit	27,9	4,6	4,7	3,7
– Yksityiset investoinnit	23,6	5,7	5,5	4,5
– Julkiset investoinnit	4,3	-1,1	0,0	-0,9
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)	2,5	0,6	0,1	-0,2
Kokonaiskysyntä	196,9	3,9	3,7	3,3

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

kaansaamaa euron dollarikurssin vahvistumistendenssiä.

Euro on kallistunut suhteessa dollariin runsaat 8 prosenttia viimeisen vuoden aikana. Samalla merkittävimmät Aasian valuutat – Kiinan renminbi ja Japanin jeni – ovat seuranneet dollarin kurssia. Hillitäkseen talouden ylikuumenemista Kiina väljentää jatkossa valuuttansa sidosta dollariin. Se voi antaa renminbin liikkua entistä suuremman vaihteluvälin puitteissa. Valuuttakurssipolitiikkaa tarkistetaan tähän suuntaan todennäköisesti jo ensi vuonna.

Tämän jälkeen myös muiden Itä-Aasian maiden valuutat irrottautuvat dollarista. Japanin keskuspankille avautuu mahdollisuus löysentää valuuttainterventioilla aikaansaatu jenin sidosta dollariin. Osaltaan tämä kehitys heikentää dollarin arvoa suhteessa Aasian maiden valuuttoihin ja vahvistaa myös USA:n edellytyksiä kaventaa ulkomaankauppansa alijäämää suhteessa näihin maihin. Euron vahvistuspaine suhteessa dollariin voi helpottua, kun Aasian maiden valuuttojen arvo kohoaa. Euron mahdollinen vahvistuminen suhteessa dollariin ei liioin enää heikentäisi euroalueen hintakilpailukykyä yhtä suurella painolla kuin ennen.

Teollisuuden päätoimialojen vienti vetää

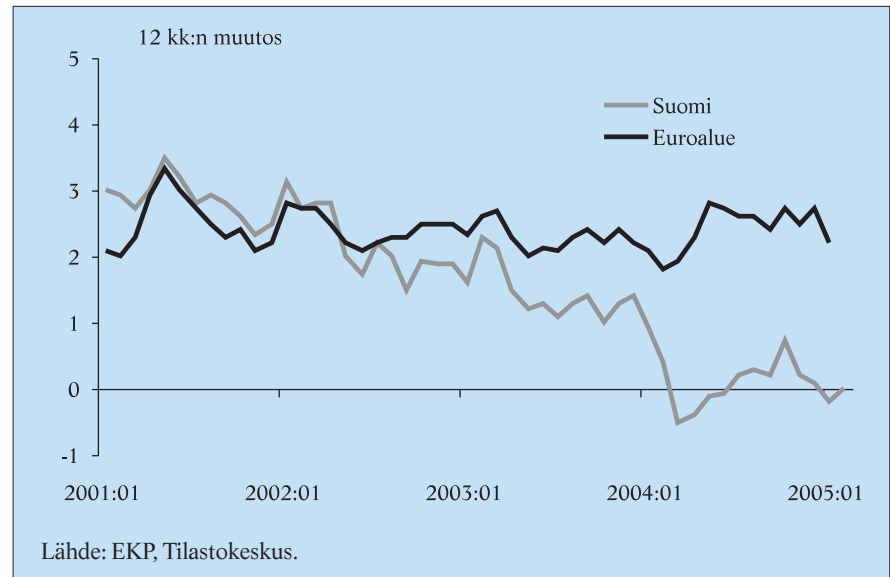
Suomen viennin määrä kasvoi viime vuonna 3,5 prosenttia edellisvuodesta. Tavaravienti kasvoi erityisesti euroalueen ulkopuolelle Venäjälle ja Kiinaan. Viime vuosikymmenen aikana juuri Kiinan ja Venäjän merkitys Suomen viennin kohteena on korostunut lähinnä euroalueen kustannuksella.

Ruotsista on tullut Suomen tärkein vientikumppani, kun vienti Saksaan on supistunut. Viime vuonna vienti EU-alueelle pysyi keskimäärin lähes ennallaan, mutta alkoi elpyä voimakkaasti vuoden loppua kohden. Kasvua näihin maihin vauhditti erityisesti elektroniikkateollisuuden menestys.

Kaiken kaikkiaan Suomen viennin näkymät ovat tällä hetkellä valoisa, vaikka vahvistunut euro rajoittaa Suomen vientimahdollisuuksia. Tämän vuoden vienti kasvaa merkittävästi viime vuoden keskiarvoon nähden, vaikka vuoden sisäinen kasvu jää verraten hitaaksi. Kaikkien teknologiateollisuuden päätoimialojen, metsäteollisuuden ja kemian teollisuuden vienti on kasvussa. Tänä vuonna laivanrakennus paisuttaa varastoja ja laivatoimitusten vähäinen määrä hidastaa vientiä, ja vastaavasti ensi vuonna laivatoimitukset kasvattavat vientiä tuntuvasti. Vienti kasvaa tänä vuonna edelleen nopeimmin Euroopan ulkopuolelle, mutta ensi vuonna euromaiden vientikysynnän voimistumisen merkitys korostuu. Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että tavaroiden ja palveluiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna 5 prosenttia ja ensi vuonna 5,3 prosenttia.

Tuonti kasvoi jyrkästi viime vuoden lopulla, minkä vaikutuksesta tavaroiden ja palveluiden tuonnin volyymin kasvu ylsi jopa 6 prosenttiin viime vuonna. On ilmeistä, että osa tästä mittavasta tuonnista täytti varastoja, jotka niin ikään kasvoivat ennustettua enemmän viime vuonna. Tänä vuonna tuonnin määrä kasvaa 4 prosenttia ja kasvua ylläpitävät vienti ja edelleen verraten nopeasti kasvavat investoinnit. Ensi vuonna tuonti kasvaa 3,4 prosenttiin.

Kuvio 3.
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi.

Vaihtosuhte heikkenee edelleen, mutta kauppataseen ylijäämä kasvaa

Öljyn ja muiden raaka-aineiden kohonnut hintataso nostaa tavaratuonnin hintoja tänä vuonna. Vaikka öljyn tynnyrihintaa putoaa vuoden lopulla selvästi alle 50 dollarin, ovat koko tuonnin hinnat tänä vuonna keskimäärin 2,6 prosenttia viime vuoden tason yläpuolella. Vaihtosuhte heikkenee tänä vuonna, koska tavaroiden ja palveluiden vientihinnat nousevat vain 1,3 prosenttia edellisvuodesta. Metsäteollisuustuotteiden ja metallialusteiden vientihinnat nousevat, mutta elektroniikkateollisuuden vientihintojen lasku hidastaa viime vuosien tapaan vientihintojen nousua. Ensi vuonna vaihtosuhte heikkenee enää vain vähän, kun maailmantalouden kasvun hidastuminen alkaa jarruttaa raaka-aineiden hintojen nousua.

Viennin suhteellisen nopean kasvun ansiosta kauppataseen ylijäämä kasvaa tänä vuonna runsaalla 0,5 miljardilla eurolla ja ensi vuonna jo 1,5 miljardilla eurolla, kun tuonnin kasvu hidastuu suhteessa viennin kasvuun. Vaihtotaseen ylijäämä kehittyy suurin piirtein saman mallin mukaan, koska tuo-

tannontekijöiden korvausten taseen alijäämässä ei tapahdu suuria muutoksia.

Suuret hankkeet nostavat investointiastetta

Investoinnit kääntyivät viime vuonna kasvuun parin vuoden supistumisen jälkeen. Investointien kasvua vauhditti vilkkaan asuinrakentaminen ja maa- ja vesirakentamisen ohella myös kone- ja laiteinvestointien selvä piristyminen. Kaikkiaan investoinnit kasvoivat 4,6 prosenttia ja investointiaste kohoasi 19 prosenttiin. Investointiaste pysyi kuitenkin edelleen alhaisella tasolla. Eniten kasvoivat kone- ja laiteinvestoinnit (9,5 %) sekä asuinrakennusinvestoinnit (8 %).

Vaikka asuinrakentaminen tänä vuonna jatkuu vilkkaana, hidastuu kasvu kuitenkin edellisestä vuodesta. Useat suuret rakennushankkeet kuten Vuosaaren satamahanke ja Olkiluodon uuden ydinvoimalan rakentaminen vauhdittavat muuta talonrakentamista. Kone- ja laiteinvestointien kasvu jatkuu kuluvana vuonna muun muassa tehdasteollisuuden investointihankkei-

Ennustepäällikkö Eero Lehto painottaa sitä, että tehdyt linjaukset työmarkkinatuen uudistamisesta ja matala-palkkaisen työn tukemisesta eivät tule kohentamaan työllisyyttä merkittävästi, eikä julkinen talous enää kestä suuria veronalennuksia. Toimenpiteitä kannattaisi keskittää enemmän sellaisiin työttömiin, joiden työttömyyden kesto on ollut lyhyt.

den sekä ydinvoimalahankkeen ansiosta. Investoinnit kasvavat tänä vuonna kaikkiaan 4,7 prosentilla. Ensi vuonna investointien ennakoidaan kasvavan 3,7 prosenttia.

Ostovoima kasvaa tasaisesti ja turvaa kulutuksen kasvun jatkumisen

Ennustejaksolla tulopoliittinen kokonaisratkaisu määrää ansiotasokehityksen päälinjan. Tästä syystä palkansaajien ostovoiman kehitys on vakaata ja helposti ennakoitavaa. Tänä vuonna ennustamme ansiotason nousevan 3,5 prosenttia ja vuonna 2006 vastaavasti 2,6 prosenttia. Tästä liukumilla ja palkkaperinnöllä on tänä vuonna yli pro-

senttiyksikön osuus. Ensi vuonna palkankorostusten vaikutus pienenee, mutta veronkevennyksillä tuetaan vastaavasti palkansaajien ostovoiman kehitystä. Palkansaajien veroaste laskee tuolloin 0,7 prosenttiyksikköä. Arviomme mukaan työllisten palkansaajien ostovoima kasvaa molempina vuosina 2 prosenttia. Palkansaajaa kohden tehtyjen työtuntien lisääntyessä palkkasumma kasvaa ansiokehitystä nopeammin.

Vuonna 2004 kotitalouksien tulokehitys jatkui ripeänä. Nimellisesti käytettävissä olevat tulot kasvoivat 5,5 ja reaalisesti 4,5 prosenttia. Omaisuustulojen, erityisesti osinkotulojen, nopeaan kasvuun vaikutti varautuminen pääoma- ja yhteisöverouudistukseen. Viime vuoden suotuisa tulokehitys ei näkynyt koko mitassaan kulutuksen kasvuna, vaan osa siitä kanavoitui asuntomarkkinoille. Myös säästämisaste kohosi tilapäisesti.

Ennustejakson aikana kotitalouksien reaalityulojen odotetaan kasvavan tasaisesti mutta jonkin verran viime vuonna hitaammin. Osingonmaksuhalukkuuden vähentyessä ennustamme omaisuustulojen hieman supistuvan vuonna 2005. Kotitalouksien korkomenot kääntyvät selvään nousuun. Tämä heijastaa lähinnä lainakannan nopeana jatkunutta kasvua, sillä korkotasoa ei enää laske eikä enää osalataan alenna korkomenoja.

Tulokehitys antaa mahdollisuuden yksityisen kulutuksen määrän vakautamiseen, yli 2,5 prosentin kasvuun. Ennustemme on jonkin verran korkeampi kuin kulutuksen kasvun pitkän aikavälin keskiarvo. Kulutuksen kasvua tukee vakaa talouskehitys ja vahva kuluttajien luottamus. Kulutuksen

rakenteen osalta merkittävää on autokaupan tasaantuminen, kun pahimmat kulutuspaineeet saatiin purettua jo 2003. Tästä syystä kestokulutustavareiden hankinnat kasvavat paria viime vuotta hitaammin ja hankinnat suuntautuvat aiempaa enemmän kodinkoneisiin ja huonekaluihin. Lisäksi ennustamme, että palveluiden kysyntä kasvaa ennustejaksolla nopeammin kuin yksityinen kysyntä keskimäärin. Viime vuonna nähty säästämisasteen nousu jää tilapäiseksi, sillä omaisuustuloja käytetään kulutukseen viimevuotista enemmän.

Inflaatiovauhti jää euroaluetta matalammaksi

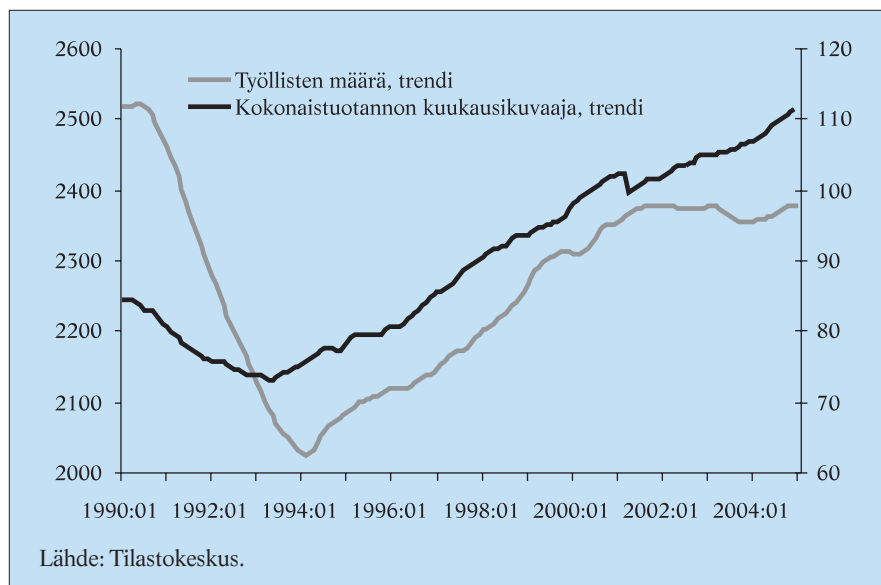
Viime vuonna kuluttajahintainflaatio jäi poikkeuksellisen alhaiseksi, 0,2 prosenttiin. Pääsyyinä oli alkoholiverojen alennus. Tästä syystä eri kuluttajaryhmien ostovoima ja käsitykset inflaatiovauhdista kehittivät epäyhtenäisesti. Veronalennuksen vaikutus poistuu maaliskuussa, ja vuositason mitattu inflaatio nopeutuu vastaavasti. Vaikka raakaöljyn hinta on nyt poikkeuksellisen korkealla ja voi hetken aikaa jopa noustakin, ennustamme että kuluttajahinnat nousevat vain prosentilla vuonna 2005. Mitään uusia olennaisia hintapaineita ei ole näkyvissä. Suomessa inflaatio jääkin selvästi hitaammaksi kuin muulla euroalueella. Näin on ollut jo parin vuoden ajan.

Ensi vuonna inflaatio on vuositason 1,3 prosenttia, eikä inflaatiovauhdin ennakoida muuttuvan loppuvuoden 2005 jälkeen. Näin inflaatioero muuhun euroalueeseen jonkin verran kaventuu, mutta Suomen inflaatio jää edelleen matalammalle tasolle.

Työllisyys kasvussa

Taloukskasvun elpyminen käänsi työllisyyden odotetusti kasvuun viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Viime vuonna työllisiä oli keskimäärin saman verran kuin vuonna 2003, mutta pal-

Kuvio 4.
Suomen tuotanto ja työllisyys.

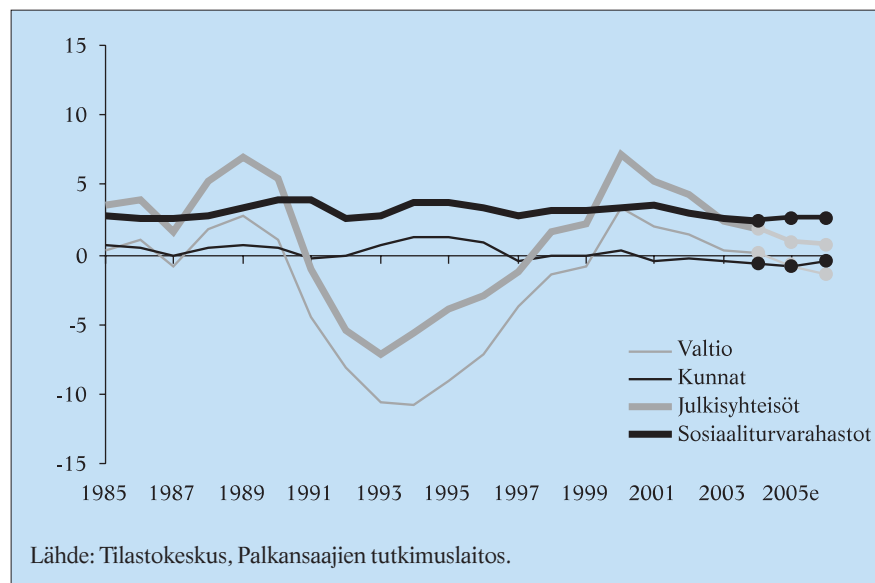

kansaaajien määrä kasvoi kolmella tuhannella. Työllisyys heikkeni edelleen eniten tehdasteollisuudessa, jossa oli keskimäärin 10 000 työllistä vähemmän kuin vuonna 2003. Vastapainoksi työllisten määrä kasvoi kotimaisen kysynnän ansiosta hyvin julkisissa ja muissa palveluissa sekä vähittäiskaupassa. Työllisyysaste, 67,2 %, oli prosenttiyksikön kymmenyksen alhaisempi kuin vuonna 2003. Talouskasvun piristymisen näkyi työllisten määrää voimakkaammin tehtyjen työtuntien ja palkansaajien työtuntien kääntymisenä yli yhden prosentin kasvuun.

Hyvän talouskasvun myötä työvoiman kysyntä jatkaa kuluvana vuonna viime vuoden lopulla alkanutta kasvuaan. Aikaisempien vuosien tapaan työvoiman kysynnän kasvu on pääasiassa palvelusektorin varassa. Merkittäväntä työllisten määrän kasvu on julkisissa ja muissa palveluissa sekä kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa, joista jälkimmäisessä näkyy teollisuustuotannon kasvun hyvä kehitys. Myös rakentamisessa työllisyys kääntyy kasvuun erityisesti uuden ydinvoimalan rakennushankkeen vauhdittamana. Rakentamisen työllisten määrän en-

nustamista hankaloittaa se, että ulkomainen vuokratyövoima ei välttämättä tule näkyviin tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen luvuissa. Työllisyys kasvaa yhteensä 20 000 henkilöllä tänä vuonna ja ensi vuonna 17 000 henkilöllä.

Kuvio 5.
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä (% BKT:sta) vuosina 1985–2006.

Työvoiman tarjonta myötäilee varsin läheisesti työvoiman kysynnän kehitystä. Työvoiman kysynnän kääntymässä kasvuun viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla myös työvoiman tarjonta kääntyi voimakkaaseen nousuun. Loppuvuoden kehityksestä johtuen työvoiman määrän supistuminen jäi koko vuoden osalta lopulta kuuteen tuhanteen. Eniten väheni nuorten työvoimaan osallistuminen. Tänä vuonna työvoiman tarjonta jatkaa kasvuaan 0,6 prosentilla. Työvoimaosuus kohoaa 66,1 prosenttiin. Ensi vuonna työvoimaosuuden ennakoitaan nousevan 66,3 prosenttiin.

Vaikka työllisten määrä ei viime vuonna kasvanutkaan edellisvuodesta, väheni työttömien määrä kuudella tuhannella ja työttömyysaste aleni 8,8 prosenttiin. Syynä oli se, että vuoden 2004 ensimmäisen vuosipuoliskon heikko työllisyyskehitys supisti työvoimaan kuuluvien määrää. Ikäryhmistä ainoastaan parhaassa työiässä olevien työttömyysaste nousi hieman. Tänä vuonna työttömien määrä alenee työllisyys paranemisen myötä edelleen hieman ja työttömyysaste laskee 8,6 prosenttiin. Ensi vuonna työttömyysasteen ennakoitaan supistuvan 8,3 prosenttiin.

Taulukko 3.
Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2004	2005e	2006e
Työttömyysaste (%)	8,8	8,6	8,3
Työttömät (1 000)	229	223	216
Työlliset (1 000)	2 365	2 385	2 402
Työllisyysaste (%)	67,2	67,7	68,1
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	0,2	1,0	1,3
Ansiosasto, ansiosaindeksi (%)	3,4	3,5	2,6
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	4,5	2,7	2,4
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	6,3	6,6	7,8
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	10,8	11,4	12,9
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	0,2	-1,2	-2,4
% bkt:sta	0,1	-0,8	-1,4
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	2,8	1,5	1,1
% bkt:sta	1,9	0,9	0,7
Velkaantumistaso (Emu-velka)			
% bkt:sta	45,1	44,7	44,1
Veroaste, %	44,1	43,2	42,8
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	2,1	2,2	2,8
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	4,1	3,9	4,8

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Taloukskasvun hidastuminen ja työllisyyden paranemisen pysähtyminen 2000-luvun alkuvuosina ovat hidastaneet myös pitkäaikaistyöttömien määrän alenemista. Viime vuoteen saakka pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on kuitenkin jatkuvasti vähentynyt. Viime vuonna pitkäaikaistyöttömyys sen sijaan nousi aavistuksen vuodesta 2003. Päättäneiden yhtäjaksoisten työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto pysyi samalla tasolla kuin vuonna 2003 eli 16 viikossa. Työttömyysjakson kesto oli sitä pidempi mitä vanhemmasta työttömien ryhmästä oli kysymys. Meneillään olevien työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto aleni viikolla 47 viikosta 46 viikkoon.

Valtiontalous alijäämäiseksi

Valtiontalouden rahoitusylijäämä pieneni viime vuonna odotettua vähemmän, vain 235 miljoonaa euroa lähinnä tuloveron tuoton ja osinkotulojen hyvän kasvun sekä kulutusmenojen kasvun hidastumisen ansiosta. Valtiontalous jäi lievästi ylijäämäiseksi. Sen sijaan kuntien rahoitusaliylijäämä paisui yli 500 miljoonalla eurolla. Veronkevennyksen takia kunnallisveron kertymä kasvoi vain 0,7 prosenttia, kun toisaalta kuntien kulutusmenot lisääntyivät peräti 6,4 prosenttia. Kun työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämä pysyi edellisvuoden tasolla, supistui koko julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä (EMU-ylijäämä) selvästi, ja sen suhde bruttokansantuotteeseen aleni 2,5:sta 1,9:een prosenttiin. EU-maista vain Virossa

julkisyhteisöjen ylijäämä oli tätä suurempi. Julkisyhteisöjen yhteenlasketun velan (EMU-velan) suhde bruttokansantuotteeseen aleni 0,2 prosenttiyksikköä.

Kuluvana vuonna valtiontalous painuu noin 1,2 miljardia euroa alijäämäiseksi. Valtiontalouden heikkeneminen johtuu lähinnä tuloveron kevennyksistä. Ansiotulojen verotusta on kevennetty inflaatiotarkistuksella ja muuttamalla veroasteikkoa. Pääomatulo- ja yhteisöverojen tuottoa heikentää vuoden alussa toteutettu verouudistus ja valtion yhteisövero-osuuden alentaminen kuntien hyväksi. Myös varallisuusvero on uudistettu ja sen tuotto supistuu. Yhteensä valtion tulo- ja varallisuusveron tuotto supistuu noin 150 miljoonaa euroa. Valtiontaloutta heikentää myös alkoholiveron tuoton ja osinkotulojen supistuminen. Samanaikaisesti valtionosuudet kunnille kasvavat noin 7 prosenttia. Tämä parantaa kuntataloutta samoin kuin keskimääräisen kunnallisveroprosentin kohominen 0,18 prosenttiyksiköllä. Toisaalta kuntien kulutusmenojen voimakas kasvu jatkuu mm. kansallisen terveysohjelman velvoitteiden johdosta niin, että niiden rahoitusaliylijäämä kasvaa hieman. Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä kasvaa tänä vuonna runsaat 200 miljoonaa euroa, kun eräitä maksuprosentteja korotetaan hiukan. Koko julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen supistuu yhdellä prosenttiyksiköllä. Valtion perimien verojen tuoton supistuminen johtaa veroasteen alenemiseen 0,9 prosenttiyksiköllä.

Vuonna 2006 valtiontalouden rahoitusaliylijäämä kasvaa runsaaseen kahteen miljardiin euroon. Yhteisöveron tuoton selvästä kasvusta huolimatta tulo- ja varallisuusveron tuotto supistuu runsaalla prosentilla, kun varallisuusvero poistuu kokonaan ja ansiotulojen veronkevennykset kohdistetaan ainoastaan valtion veroihin. Valtionosuuksien ja sosiaaliturvarahastoille siirrettävien varojen vahva kasvu jatkuu. Kuntien rahoitusaliylijäämä supistuu runsaalla

300 miljoonalla eurolla, kun niiden verotulot kasvavat voimakkaasti. Ennusteessa on arvioitu kunnallisverotuksen kiristyvän edelleen 0,2 prosenttiyksiköllä ja kiinteistöveroprosentin ylärajan noston lisäävän kiinteistöveron tuottoa. Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen maksutulojen ennakoitaan kasvavan 4,5 prosenttia. Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä kasvaakin selvästi ja yhdessä kuntien parantuvan rahoitustilanteen kanssa lähes pysäyttää EMU-ylijäämän laskun. EMU-velka suhteessa bruttokansantuotteeseen supistuu 0,6 prosenttiyksiköllä ja veraste alenee hiukan.

Työttömyyden rakenne aiheuttaa yhä ongelmia

Myönteinen suhdannekehitys on parantamassa työllisyyttä, mutta työttömyys on edelleen korkealla tasolla ja siksi työllisyyttä edistävät toimet ovat edelleen tarpeellisia. Viime aikoina työttömyys on laajentunut erityisesti teknisissä ammateissa sekä yritysten taloushallinnon piirissä työskentelevien keskuudessa.

Hallituksen pitkäaikaistyöttömiin kohdistuva toimenpide on työmarkkinatuen uudistus. Siinä työmarkkinatuki muuttuu vastikkeelliseksi 500 päivää työmarkkinatukea (työttömyyspäivärahan enimmäisajan jälkeen työmarkkinatukea yli 180 päivää) saaneille. Uudistukseen sisältyy aktivointitakuu eli työttömille järjestettävä aktiivikausi, jonka aikana palveluja ja työvoimapolitiittisia toimenpiteitä lisätään. Tavoitteena on kohottaa aktiivitoimia erittäin pitkään työttömänä olleiden kohdalla. Muutoksen arvioidaan lisäävän aktivoinnin piirissä olevien määrän tämän ryhmän osalta keskimäärin 20 000 henkilön tasolta 30 000 henkilöön eli 20 prosentin aktivointiasteesta 30 prosentin aktivointiasteeseen. Kustannukset tasataan kuntien ja valtion kesken. Uudistus on tarkoitettu toteuttaa koko kuntatalouden osalta kustannusneutraalisti.

Ohjelman edellyttämät toimet on nähtävä viimeisenä keinona työllistää henkilö, joka on ollut pitkään työttömänä. Kaiken kaikkiaan työttömien aktivointi saa kuitenkin aikaan paljon parempia tuloksia, kun se kohdistuu henkilöihin, joiden työttömyyden kesto on verraten lyhyt.

Työttömyys on edelleen selvästi suurempaa heikosti koulutettujen keskuudessa. Tämän ryhmän työvoiman kysynnän parantamiseksi tarvitaan lisätoimia. Työllisyyttä voidaan edistää muuttamalla verotuksen rakennetta. Tuolloin voitaisiin keventää tuloverotusta tai alentaa valikoivasti työnantajamaksuja matalien palkkojen osalta ilman, että verokertymät oleellisesti supistuvat. Myönteinen työllisyysvaikutus olisi myös palveluiden arvonlisäveron alennuksilla. Hallitus kohdentaneekin 150–200 miljoonaa euroa vuoden 2006 alusta työvoiman kysynnän vahvistamiseksi matalapalkkaisessa kokoaikaisessa työssä. Matalapalkkatuen toteuttaminen esimerkiksi alentamalla ensimmäisessä maksuluokassa olevien työnantajien kansaneläkevakuutusmaksua lisäisi jonkin verran työvaltaisten alojen työllisyyttä, mutta ei niin paljoa, että se antaisi aiheen tarkistaa oheista työllisyydenustetta.

Finanssipolitiikka on ollut elvyttävää

Valtiontalouteen syntyy yli miljardin euron alijäämä tänä vuonna. Ensi vuonna alijäämä kasvaa. Vuosien 2005–2006 keveä finanssipolitiikka lisää taloudellista aktiiviteettia kasvattamalla kotitalouksien ostovoimaa ja vahvistamalla kuntataloutta. Sama kehitys oli vallalla jo viime vuonna. Nyt on kuitenkin nähtävissä, että verotulojen menetykset rajoittavat tulevana vuosi- ja julkisten menojen kasvua ja vaikuttavat sitä kautta negatiivisesti kokonaistyöllisyyteen.

Kuntatalous on joutumassa rakenteelliseen epätasapainoon. Vaikka kuntien tulot ovat kehittyneet suhteellisen

hyvin, niiden menot ovat kasvaneet yleensä vielä nopeammin ja samalla ennakoitua enemmän. Kuntatalouden vakauttamiseksi olisi peruspalvelujärjestelmän kokonaissuunnittelua sekä valtion ja kuntien välistä neuvottelumenetelmää tehostettava. Tämä edellyttää sektoriministeriössä tehtävien peruspalvelujen kehittämissuunnitelmien, valtionosuuksien sekä kuntien tulojen sovittamista tiiviisti yhteen peruspalveluvelvoitteista aiheutuvien menojen sekä palvelujärjestelmän tuottavuuskehityksen kanssa.

Kaiken kaikkiaan julkinen talous ei enää kestä merkittäviä veronalennuksia. Veropohjan säilyttäminen on välttämätöntä, jotta välttyttäisiin siltä, että esimerkiksi kuntatalouden rahoitusongelmia ratkaistaisiin ajamalla alas menoja ja karsimalla rajusti työllisyyttä. ■